

17. Literárny prejav citu lásky a jeho metamorfózy vo vybraných dielach

---

A)

Láska a s ňou súvisiaca radosť, ale aj smútok, pocity, nálady a myšlienky sa objavujú v literatúre už od jej vzniku.

Antika - absol. voľnosť, sloboda, ľudia robia to, čo ich tešilo

Grécki básnici - ospevovali lásku a priateľstvo

Rímska lit. - lúboštná lyrika v diele Ovidia - Láska; Metamorfózy

Stredoveká lit. - láska ako galantný prejav služby, ochraňovania a uctievania vyvolenej panej srdca

- za všetko telesné sa hanbili, láska len pre zachov. ľud. rodu.

Humanizmus a renesancia - láska ako hlboký ľudský cit (návrät k antike):

Francesco Petrarca - Spevník

- zbierka lúboštnej poézie

- idealizovaný portrét milovanej ženy

- obdarúva ju reálnymi vlastnosťami

Dante Alighieri - Božská komédia

- Peklo, Očistec, Raj, v raji sa stretáva so svojou milovanou Beatrice - počas pozem. života sa nemohli zobrať).

Renesančné tragédie o láske, nenávisti, žiarlivosti

- *William Shakespeare* - Romeo a Júlia

Klasicizmus - hrdinovia vôľou a rozumom kontrolujú svoje vášne.

- **slovenská lit.** - *Ján Kollár* - Slávy dcera

- je to lyricko-epická skladba. Ako prvý v našej lit. vniesol do

lit. tvorby cit (láska k žene a národu) a fantáziu

- ústredné motívy:

láska k žene (Mína, Slávy dcera - F. Schmidtová)

láska k vlasti, k národu

- ospevuje svoju milú Mínu, sľubuje jej vernosť, zamýšľa sa nad láskou.

- Mína - nielen autorova milá, ale aj bájna dcéra bohyně Slávy, spája v sebe vlastnosti všetkých slovanských diev

- žiaľ nad nenaplnenou láskou pomáha hlbšie precítiť žiaľ nad porobeným národom.

- vlastenectvo (láska k vlasti) chápe básnik nie ako prázdne slová, ale pravý vlastenec je človek, ktorý dokáže niečo vykonať a hlási sa k svojmu národu, nehanbí sa zaň.

Sentimentalizmus - zobr. precitlivelých mladých ľudí, ktorí sa nedokážu vyrovnáť s rozpormi medzi túžbami a skutočnosťou

- radšej skoncujujú so životom.

J.W.Goethe - Utrpenie mladého Werthera

- tragická láska, ktorej bránia spoločenské rozdiely, privedie hl. hrdinu k samovražde

F.Schiller - Úklady a láska

- hrd. v mene svojej čistej lásky sa nechcú podriaďiť pokryteckej a prospechárskej morálke okolia - zomierajú).

Romantizmus

- približuje lásku vášnivú, plnú kontrastov i tragizmu
(*V.Hugo - Chrám Matky Božej v Paríži;*
M.J.Lermontov - Démon)

Slovenská rom. lit. - Andrej Sládkovič - Marína

- osobný lúboštný zážitok východiskom pre úvahy o zmysle života a mieste lásky, krásy a radosti v ňom
- autor opisuje svoj ideál krásy (stelesnenie - Marína)
- po tejto oslave krásy a lásky začína obhajoba práva na lásku
- od 72. strofy sa k motívu lásky k žene pripája motív lásky k vlasti, rod kraju, národu. Tieto city si neprekážajú, sú rovnocenné: *Vlast' drahú ľúbiť v peknej Maríne,*
Marínu drahú v peknej otčine,
a obe v jednom objímať!

*Marína moja! teda tak sme my
ako tie božie plamene,
ako tie kvety na chladnej zemi,
ako tie drahé kamene.
Padajú hviezdy, aj my padneme,
vädnu tie kvety, aj my zvädneme
a klenoty hruda kryje.
Ale tie hviezdy predsa svietili,
a pekný život tie kvety žili
a diamant v hrude nezhuje!*

- autor uvažuje aj o mladosti - nevníma ju ako stav tela, ale stav ducha
- láska k národu sa mu stáva logickým pokračovaním lásky k žene
- záver - spomienka na krásnu lásku

Ján Botto - Žltá Ialia; Margita a Besná

Ján Kalinčiak - Púť lásky

- ani láska bez vyššieho zmyslu nevedie k šťastiu
- historická novela, typické romantické dielo
- hl. hrdinovia: Žofia, Janko, Aga Osman - typickí romantickí hrdinovia - prežívajú hlboké city (láska, nenávisť) a nevyhnutne spejú k tragédii (všetci zomierajú)

Realizmus

- snaha objektívne zobrazit život človeka s problémami, medziľud. vzťahmi v konkr. spoločn. prostredí.

Svetová lit.

- *Honoré de Balzac - Otec Goriot* - otcovská láska k 2 dcéram

- vypočítavú lásku, na ktorú doplatia ženy, zobrazuje
G. Flaubert - Pani Bovaryová.

- *L.N.Tolstoj - Anna Karenina* - tragédia ženy, ktorá uniká z prázdnoty svojho manželstva, hľadá lásku u milovaného muža a nakoniec, neschopná riešiť konflikt s vlastnou spoločenskou triedou, dobrovoľne zomiera, smrť je únikom z neriešiteľ. probl.

- *Emily Brönte - Búrlivé výšiny*

Slovenská lit. - P.O.Hviezdoslav - Hájnikova žena;

Ežo Vlkolinský - pre lásku k sedliačke sa syn pohnevá s matkou, pre lásku starej mamy k vnúčatú sa vzťahy po dlhých rokoch opäť napravia

- M. Kukučín - Neprebudný

- hl. postava sa stane obeťou vybájenej lásky k peknej gazdovskej dievčine (bolo nad silu Ondráša pochopiť, prečo ho ona nemôže ľúbiť - ostal mu pocit krivdy, s ktorým zahynul)

- Dom v stráni - láska Katice a statkára Nika Dubčiča (vypočítavá z jej strany - chce sa dostať do high society)

- autor ukazuje prebúdzanie, vyvrcholenie i zánik ich lásky

- J.G.Tajovský - poukázal na to, ako na dedine často víťazia nad čistým lúbst. citom majet. záujmy (Statky-zmätky; Ženský zákon)

Moderná európska poézia

- zobrazuje lásku na základe konkrétneho zážitku.

- Ch.Baudelaire - Kvety zla - pocity mladého človeka, kt. sa zmieta medzi protikladmi (viera a nevera, neha a vzdor, radosť a zúfalstvo, bolesť a rozkoš). Hľadá východisko v irónii, nachádza krásu i v ošklivosti.

Slovenská moderna

- J.Jesenský - zb. Verše

- predstavil ženu ako rovnocenného partnera mužovi, jemnú a citlivú bytosť. Lásku chápe ako prirodzený ľud. cit a zážitok.

- E.B.Lukáč - zb. O láske neláskavej - láska v protikladoch

- skrýva sa v nej rozkoš i utrpenie, očarenie i blúdenie

- Dunaj a Seina - láska k národu, keď bol vo Francúzsku, cnelo sa mu za domovom

J.Smrek - zb. Božské uzly; Iba oči - oslavuje lásku a zmyslové očarenie. Básnik a žena - obdivuje ženu - subjektívne výpovede o citovom a mravnom význame lásky vo forme rozhovoru muža a ženy

- básnik je večným hľadačom skutočného lúbstného citu

- vitalizmus - zachytáva životný elán, snaží sa čo najviac v živote dosiahnuť

- najväčší predstaviteľ lúbstnej poézie v sl. lit.

Naturizmus

M.Figuli - Tri gaštanové kone

F.Švantner - Malka; Nevesta hôľ

- láska ako lúbstná dráma. Konanie postáv často nie je rozumové, ale pod vplyvom vášní, predtuchy či vidiny

Medzivojnová lit.

E.M.Remarque - Taja kamaráti (priateľstvo, láska - help prežiť)

E.Hemingway - Zbohom zbraniam - príbeh mladého dobrovoľníka a ošetrovatelky Catherine - ujdú z vojny, ona nakoniec umiera

Komu zvoní do hrobu

R.Rolland - Peter a Lucia

- láska ako posledná záchrana pred nežičlivými silami života

G.B.Shaw - Pygmalion - predloha k My Fair Lady

Karel Čapek - Matka - o obč. vojne v Špan., matka nechce pustiť

svojho jediného syna bojovať za demokr., no svoj postoj postupne mení (keď sa dozvie o bombardovaní školy), nakoniec mu dáva pušku, nech ide bojovať, aj keď vie, že sa jej už nevráti.

Dráma po 1918

Július Barč-Ivan - Matka - matka je schopná najvyššieho sebaobetovania, aby zmierila svojich dvoch rozhádaných synov - materinská láska

Ivan Stodola - Bačova žena - morálno-sociálny konflikt, hl.hrd.Eva sa stáva ženou dvoch mužov => bezvýhodisková sit. => samovražda

Svetová povojnová lit.

William Styron - Sophiina voľba

- Stingo; Sophia, Nathan Landau

Jan Otčenášek - Romeo, Julie a tma

- Pavel, Estera - láska, končí tragicky

Slovenská povojnová lit.

R.Jašík - Námestie sv. Alžbety - tragická láska Igora a žid. dievčata Evy

- láska nie je len vzťahom medzi 2 ľuďmi, ale aj trvalou hodnotou, ktorú človek stavia proti smrti.

D.Tatarka - Prútené kreslá - láska slov. vysokoškoláka a mladej

Francúzky pred 2. sv. vojnou (formou rozprávania spomienok)

- láska nepozná hraníc, národnostných a rasových rozdielov

B)

Analýza úryvku z Maríny

C)

Ernst Hemingway - Zbohom zbraniam

Romain Rolland - Peter a Lucia

Rudolf Jašík - Námestie sv. Alžbety

Jan Otčenášek - Romeo, Julie a tma